

Loes Gorlee In artoteek Zuid-Oost in de Bijlmermeer was de ruimte verduisterd. Er hingen zwarte gordijnen voor de ramen ter gelegenheid van de tentoonstelling *de Verwondering* (oktober 1996). Een tentoonstelling in het kader van *Ideas of Nature*, waarvoor vier kunstenaars werden uitgenodigd met een grote belangstelling voor de natuurwetenschappen en werk waaruit dat blijkt. Eén van hen was Peter van der Heijden (1950).

Voor de karavaan van caravans die van mei tot november 1996 door Nederland trok, maakte hij een caravan bevolkt door huisjesslakken levend in aquaria. *Should I stay, should I go* werd beëindigd op het terrein van de Westergasfabriek in Amsterdam in het stadsdeel Westerpark, één van de stadsdelen waar Van der Heijden actief is als project-adviseur van het Amsterdamse Fonds voor de Kunst bij de ontwikkeling van opdrachten voor de openbare ruimte. Een project dat hij daarvoor begeleidde, als lid van de werkgroep Kunst Oude Stad, was de opdracht aan Hans van Houwelingen voor het Leidseplein, die tot zijn grote genoegen een plantsoen, bevolkt door talloze bronzen leguanen, ontwierp.¹ Zijn fascinatie voor de natuur en de natuurwetenschappen is het thema van dit interview.²

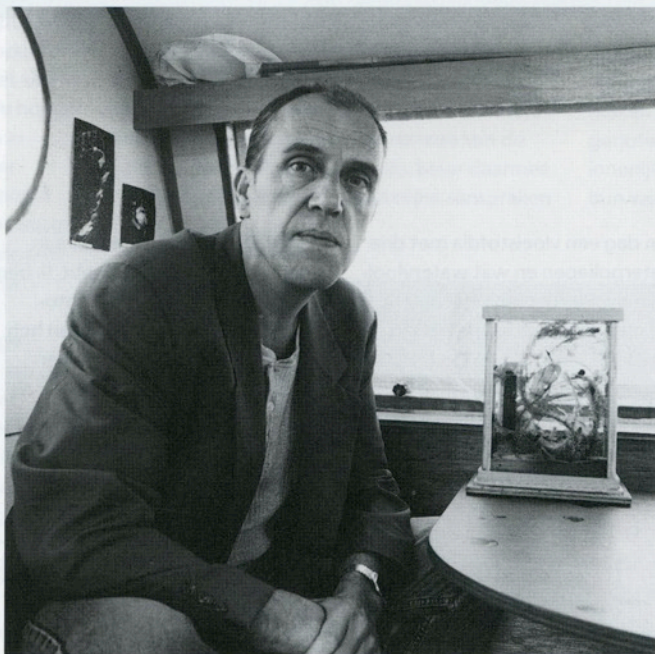
Wat voor project was *Should I stay, should I go* en wat was jouw inbreng daarin?

'*Should I stay, should I go* werd georganiseerd door de stichting Kunst Mondiaal die zich op het gebied van de beeldende kunst richt op multi-culturele raakvlakken. Voor het project met de caravans werden twaalf beeldende kunstenaars geselecteerd, nadat ongeveer 180 plannen waren ingediend. Het nomadische en het vluchtige in de samenleving van vandaag de dag – zeg maar dat de helft van de wereldbevolking noodgedwongen in een caravan leeft, terwijl het bij ons om een luxe-artikel gaat om het saaie dagelijkse bestaan te ontvluchten –, dat zat er allemaal in. Dat zag je terug in de verschillende caravans. Het maken van aquaria doe ik eigenlijk al vanaf mijn tiende en ben ik in de loop van de tijd altijd blijven doen. Ik heb lange tijd ook een leguaan gehad, waarvoor ik wel vijf soorten kasten en bakken heb gemaakt als terrarium. Wat ik met de caravan gedaan heb is een spin-off van een ander project voor de tentoonstelling *Caravanserail*, waarvoor ik drie jaar geleden door W 139 uitgenodigd werd. De thematiek was: neem je eigen ruimte mee. Dat heb ik heel letterlijk opgevat en een glazen maquette gebouwd van mijn kantoortje en de donkere kamer hier op het atelier en die gevuld met water en diverse soorten waterslakken. Waterslakken zijn mijn meest trouwe huisdieren. Zoals je muizen kunt hebben op je atelier, heb je altijd wel slakken in je aquarium. Het zijn bijzonder mooie dieren en ik had daarom naast de goed uitgelichte glazen

wat. *Should I stay, should I go* hoeft een slak zich nooit af te vragen, die heeft dat driehonderd miljoen jaar geleden al opgelost. Dat laatste intrigeert me en raakt aan mijn interesse voor de natuurwetenschappen, die altijd in mijn werk aanwezig is, letterlijk en figuurlijk. Ik zie de mens als een slecht en zwak specimen in de evolutie. Wij zullen het niet lang volhouden, zeker niet zolang als de slak het al volhoudt.

'Ik hou van een laboratorium-achtige setting en heb een absolute voorliefde voor het insectarium van de dierentuin. Zo zag de caravan er ook een beetje uit. Het was een Mostard Yvonne uit 1964,

Peter van der Heijden

Levende negatieven van dansende muggen

bak een loupe gelegd. Verrassend was dat mensen daardoorheen, soms wel twintig minuten lang, de trage bewegingen van die slakken bleven volgen. Op basis hiervan werd mij door stichting Kunst Mondiaal gevraagd een idee uit te werken voor een van de caravans. 'De slak als metafoor voor een caravan is natuurlijk zo plat als een dubbeltje, maar ook zo raak als

die enigszins de slakkenvorm volgt. Ik heb hem eerst zoveel mogelijk hersteld in zijn oorspronkelijke staat en daarbij de schuifdeurtjes van de kastjes verwijderd en keurig op maat bakken gemaakt. Er stond zodoende een tiental aquaria in met verschillende soorten huisjesslakken. Het laboratorium-effect had ik nog wat versterkt. Overal bruisen en borrelden pompjes en

zaten lampjes en kleine verwarmingspiraalatjes. Het was uiterst vervreemdend, want in een caravan heb je bij uitstek geen aquaria of vogels, juist niet, want je gaat met je caravan de vrije natuur in. Ik had hem verder aangekleed alsof het om een prikbord ging en volgehangen met spiraalvormen die zich in de natuur, maar ook in de cultuur voordoen. De kleinste waren groeivormen in cellen en de grootste was de Andromedanevel. Maar er hingen ook afbeeldingen van trapeleuningen uit kastelen en wenteltrappen in, en schelpdieren natuurlijk. Bovendien de logaritmische spiraal en mijn collectie fossiele amonieten die ik er mooi ingelijst opgehangen had. Een spiraal is a priori oneindig en een symbool voor de continuering van het leven. Daar is zo 'n caravan dan een leuke momentopname van. De installatie moest wel op alle locaties blijven functioneren. In Tilburg ging het bijna fout. Toen stond de caravan op het dak van een parkeergarage en het was die week bijna 35 graden... Als de begeleiding dan vergeet een raampje open te zetten, wordt het in het aquarium al gauw 45 graden en voor je het weet overleven de slakken het dan niet. Je kunt ook niet met een caravan met klotsende bakken over de weg. Dat was bij dit project mijn vaktechnische probleem, niet of het laklaagje losliet. Het merendeel van de slakken heeft het gelukkig op alle locaties overleefd. De route ging van Tilburg naar Amsterdam.'

Waaruit bestond jouw bijdrage aan de tentoonstelling *De Verwondering*?

'De *Verwondering* was een samenwerkingsproject met het Centrum Beeldende Kunst te Leiden. Het was een goed begeleide tentoonstelling die in mei te zien was in Leiden en in oktober in Amsterdam. De Artoteek Zuid-Oost had er contacten voor gelegd met scholen en voor een lesbrief gezorgd. De kinderen bezochten eerst de tentoonstelling en werden daarna (naar keuze) meegenomen naar het NINT.³ Dat vergt veel organisatie en het functioneerde prima. Alle hulde dus voor de medewerkers van de Artoteek. 'Ik ben op een heel basale manier bezig met de natuur. Wat ik liet zien waren geprojecteerde beelden van levende biotopen, waarvoor ik glasplaatjes gebruikte met een walletje van siliconenkit erop,

gevuld met water en muggenlarven, slakjes en dergelijke. De glasplaatjes passen net in mijn diaprojector. Je moet er wel een diaprojector voor hebben die goed koelt. Ik arrangeer eigenlijk alleen maar de inhoud. Muggenlarven koop ik als voer voor mijn vissen, jonge slakken komen uit mijn eigen aquarium. Watervlooien en alles wat ik daar tegenkom komen uit de sloot. Het is eigenlijk de enige live-film die er bestaat. Ik heb het inmiddels op verschillende manieren gedaan op verschillende locaties. Het kost haast niets, terwijl je overal de meest dure video-apparatuur ziet. Het object dat daarnaast stond, een kast met horregaas met een moiré-effect, was gebaseerd op het idee van het insectarium. Die had ik zo gebouwd dat ik er in feite op vier verschillende manieren beelden vanuit kon projecteren. In de artotek ging het om één projectie op een wand – in Leiden stond hij midden in de ruimte en werd er naar drie kanten geprojecteerd – met één projectie naar beneden op de bodem via een spiegel. Dat had iets geheimzinnigs.

'Muggenlarven verkeren in een overgangsstadium, daarna worden het onherroepelijk muggen. Er waren toch mensen die misleid werden door het geprojecteerde beeld en dachten dat zich dat in de kast zou afspelen.

'In al het mediageweld is amper nog aandacht voor dingen die net zo spannend zijn als al die virtual reality-dingen die je ziet. Ik had op

Peter van der Heijden, *Mollusques* (1996). Caravan-installatie in het kader van de manifestatie *Should I stay, or should I go*.

een dag een vloeistofdia met drie waterpoliepen en wat watervlooien in mijn projector. De waterpoliep is een klein kwalletje. Als een watervlo er tegenaan botste, ging er bij wijze van spreken 220 volt doorheen. Na een aantal botsingen was de watervlo verdoofd en zag je de armen van de poliep zich sluiten om de watervlo. En dat allemaal in het door de diaprojector geprojecteerde

beeld. De vraag is of je daaraan nog iets toe te voegen hebt. Ik ben jaren bezig geweest met fotomontages en assemblages en heb in mijn donkere kamer een vergrotingskoker staan die ik ook als reproductiecamera gebruik. Daarmee heb ik afdrucken gemaakt van een groepje larven van dansmuggen en direct door het levende en bewegende groepje larven licht geprojecteerd. Ik heb

als het ware levende negatieven gebruikt. Er hing een sequentie van vijf afdrucken op de tentoonstelling met als titel *Gnat Dance*. "Gnat" is het Engelse woord voor dansmug. Voor een volgende tentoonstelling breid ik de sequentie uit en wil ik er een hele wand mee vullen.

'Daarnaast heb ik op een gegeven moment een videoband gemaakt voor Park tv. Park tv zit bij Salto op een regionale zender voor Amsterdam en heeft het hele jaar door van één tot twee uur 's nachts zendtijd gekregen. Ze nodigen kunstenaars uit om videobanden in te sturen. Mijn bijdrage bestaat uit een videoband, waarbij je een uur lang muggenlarven ziet dansen met de oude muziek uit 1959 van Zappa zachtjes hoorbaar op de achtergrond.'

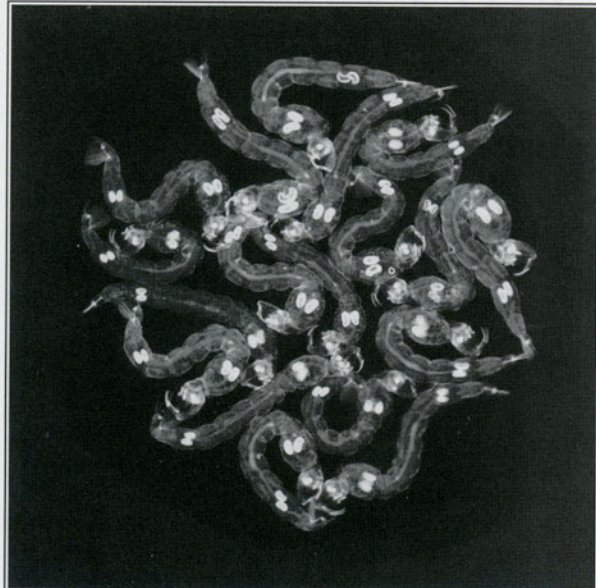
1 Zie Tineke Reijnders, 'Interview met Hans van Houwelingen', *kM* 15 (najaars 1995), p. 21.

2 Niet ongenoemd mag blijven dat eind jaren zeventig, door de toenmalige redactie van de *BBK-krant*, op het atelier van Peter van der Heijden in een pakhuis op het Prinseneiland besloten werd de rubriek Vakinformatie op te nemen in het 'vakbondsblad'. De redactie bestond toen uit Peter van der Heijden, Loes Gorlee, Clara de Jong, Charley Reuvers en Wilbert Vaessen. In de rubriek Vakinformatie waren de eerste artikelen van de hand van Pieter Keune.

3 Het NINT is een instituut voor wetenschap en techniek in Amsterdam.

Loes Gorlee is beeldend kunstenaar.

Peter van der Heijden, *Gnat Dance*, 18 larven van de dansmug, 27-3-96 13.42 uur (1996) direct print.

Peter van der Heijden, *Gnat Dance*, 18 larven van de dansmug, 27-3-96 13.45 uur (1996) direct print.

